

<i>Rodzaj dokumentu:</i>	Materiał dodatkowy
<i>Zagadnienie:</i>	Notatka syntetyzująca
<i>Egzamin:</i>	Egzamin maturalny
<i>Przedmiot:</i>	Język polski
<i>Poziom egzaminu:</i>	Podstawowy
<i>Adresaci dokumentu:</i>	Nauczyciele języka polskiego Uczniowie szkół ponadpodstawowych
<i>Data publikacji dokumentu:</i>	19 maja 2022 r.

Zespół redakcyjny:

dr Wioletta Kozak (CKE)
Agnieszka Romerowicz (CKE)
Wioletta Łakoma-Sabat (CKE)

Recenzenci:

dr Tomasz Karpowicz (UW)
dr Marcin Smolik (CKE)
Andrzej Spilkowski (OKE w Gdańsku)
dr Romana Patyk (OKE w Jaworznie)
Teresa Bulska-Leśniak (OKE w Krakowie)
Zbigniew Kosiński (OKE w Łomży)
Sławomira Wójcik (OKE w Łodzi)
dr Mariusz Chołody (OKE w Poznaniu)
Grzegorz Sawa (OKE w Warszawie)
Beata Kwapińska (OKE we Wrocławiu)

Materiał został opracowany przez Centralną Komisję Egzaminacyjną we współpracy z okręgowymi komisjami egzaminacyjnymi.

Centralna Komisja Egzaminacyjna
ul. Józefa Lewartowskiego 6, 00-190 Warszawa
tel. 22 536 65 00
sekretariat@cke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Gdańsku
ul. Na Stoku 49, 80-874 Gdańsk
tel. 58 320 55 90
komisja@oke.gda.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Jaworznie
ul. Adama Mickiewicza 4, 43-600 Jaworzno
tel. 32 616 33 99
oke@oke.jaworzno.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Krakowie
os. Szkolne 37, 31-978 Kraków
tel. 12 683 21 99
oke@oke.krakow.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Łomży
al. Legionów 9, 18-400 Łomża
tel. 86 473 71 20
sekretariat@oke.lomza.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Łodzi
ul. Ksawerego Praussa 4, 94-203 Łódź
tel. 42 634 91 33
sekretariat@lodz.oke.gov.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Poznaniu
ul. Gronowa 22, 61-655 Poznań
tel. 61 854 01 60
sekretariat@oke.poznan.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
w Warszawie
pl. Europejski 3, 00-844 Warszawa
tel. 22 457 03 35
info@oke.waw.pl

Okręgowa Komisja Egzaminacyjna
we Wrocławiu
ul. Tadeusza Zielińskiego 57, 53-533 Wrocław
tel. 71 785 18 94
sekretariat@oke.wroc.pl

1. Notatka – streszczenie – synteza. Wprowadzenie

Definicje słownikowe

notatka	«krótki tekst zapisany w celu zapamiętania jakichś faktów lub spostrzeżeń» wsjp.pl
streszczenie	«istotna treść czegoś ujęta w zwięzły sposób» wsjp.pl «treść czegoś ujęta krótko, zwięźle» sjp.pwn.pl
synteza	«łączenie wielu różnych elementów w jedną całość lub całościowe poznanie jakiegoś zjawiska oparte na poprzednim zbadaniu jego elementów; też: całościowe ujęcie jakiegoś problemu» sjp.pwn.pl

Powyższe definicje są niezbędne do tego, aby zrozumieć, czym jest notatka syntetyzująca i jak powinien przebiegać proces kształcenia umiejętności jej tworzenia. Notatka syntetyzująca jest krótką formą wypowiedzi, która zostanie wprowadzona po raz pierwszy na egzaminie maturalnym w 2023 roku. Jednakże formułowanie notatki syntetyzującej ułatwiają na pewno umiejętności tworzenia zarówno notatki, jak i streszczenia, opanowane przez uczniów na wcześniejszym etapie edukacyjnym.

Każdy, kto opanował umiejętność tworzenia **notatki** (wybrania z tekstu najważniejszych informacji i zapisania ich w dowolnej formie – graficznej lub tekstowej) oraz umiejętność tworzenia logicznego i spójnego **streszczenia** (napisania krótkiego tekstu zawierającego najważniejsze informacje dotyczące zagadnienia poruszanego w tekście nieliterackim), bez trudu poradzi sobie z tworzeniem **notatki syntetyzującej**, czyli krótkiej formy wypowiedzi stanowiącej umiejętną syntezę „streszczenia” i porównania dwóch tekstów nieliterackich dotyczących tego samego zagadnienia lub poruszających ten sam problem.

2. Wymagania podstawy programowej z języka polskiego w zakresie umiejętności tworzenia streszczenia i notatki syntetyzującej

A. Szkoła podstawowa

1. Wymagania ogólne

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.

6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.

IV. Samokształcenie.

2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.

2. Wymagania szczegółowe

Klasy IV–VI	Klasy VII i VIII
I. Kształcenie literackie i kulturowe	
<p>2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) identyfikuje wypowiedź jako tekst informacyjny, publicystyczny lub reklamowy; 2) wyszukuje w tekście informacje wyrażone wprost i pośrednio; 3) określa temat i główną myśl tekstu; 4) dostrzega relacje między częściami wypowiedzi (np. tytuł, wstęp, rozwinięcie, zakończenie); 5) odróżnia zawarte w tekście informacje ważne od drugorzędnych; 6) odróżnia informacje o faktach od opinii. 	<p>2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wyszukuje w tekście potrzebne informacje oraz cytuje odpowiednie fragmenty tekstu publicystycznego, popularnonaukowego lub naukowego; 2) porządkuje informacje w zależności od ich funkcji w przekazie; 4) rozpoznaje gatunki dziennikarskie: reportaż, wywiad, artykuł, felieton i określa ich podstawowe cechy.
III. Tworzenie wypowiedzi	
<p>1. Elementy retoryki. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3) tworzy logiczną, semantycznie pełną i uporządkowaną wypowiedź, stosując odpowiednią do danej formy gatunkowej kompozycję i układ graficzny; 4) dokonuje selekcji informacji. 	<p>1. Elementy retoryki. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) gromadzi i porządkuje materiał rzeczowy potrzebny do tworzenia wypowiedzi [...]; 4) dokonuje selekcji informacji.
<p>2. Mówienie i pisanie. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 4) redaguje notatki; 5) opowiada o przeczytanym tekście; 9) wykorzystuje wiedzę o języku w tworzonych wypowiedziach. 	<p>2. Mówienie i pisanie. Uczeń:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2) wykonuje przekształcenia na tekście cudzym, w tym skraca, streszcza, rozbudowuje i parafrazuje; 3) formułuje pytania do tekstu.

B. Szkoła ponadpodstawowa

1. Wymagania ogólne

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

7. Kształcenie umiejętności czytania, analizowania i interpretowania [...] tekstów kultury, a także ich wzajemnej korespondencji.
8. Kształcenie umiejętności świadomego odbioru [...] tekstów kultury na różnych poziomach [...].

II. Kształcenie językowe.

2. Rozwijanie rozumienia twórczego i sprawczego charakteru działań językowych oraz formowanie odpowiedzialności za własne zachowania językowe.
6. Rozwijanie wiedzy o elementach składowych wypowiedzi ustnych i pisemnych oraz ich funkcjach w strukturze tekstów i w komunikowaniu się.

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Rozwijanie umiejętności wypowiadania się w określonych formach wypowiedzi [...] pisemnych.

IV. Samokształcenie.

2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.

2. Wymagania szczegółowe (zakres podstawowy)

I. Kształcenie literackie i kulturowe.

2. Odbiór tekstów kultury. Uczeń:

- 1) przetwarza i hierarchizuje informacje z tekstów, np. publicystycznych, popularnonaukowych, naukowych;
- 2) analizuje strukturę tekstu: odczytuje jego sens, główną myśl, sposób prowadzenia wywodu oraz argumentację;
- 3) [...] odczytuje przekazy jawne i ukryte [...].

III. Tworzenie wypowiedzi.

2. Mówienie i pisanie. Uczeń:

- 2) buduje odpowiedź w sposób świadomy, ze znajomością jej funkcji językowej [...];
- 6) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach gatunkowych: [...] **notatka syntetyzująca**.

IV. Samokształcenie.

2. Rozwijanie umiejętności samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania.

3. Od streszczenia do notatki syntetyzującej

Umiejętność streszczania tekstu nieliterackiego stanowi bardzo dobry punkt wyjścia do tego, aby nauczyć się tworzenia notatki syntetyzującej. Część umiejętności niezbędnych do napisania streszczenia okazuje się niezbędna do stworzeniu notatki syntetyzującej. Te zależności przedstawiono w poniższym zestawieniu.

Streszczenie¹

- jest formą przetwarzania tekstu / wykonywania działań na tekście, uwzględniającą zarówno treść, jak i formę
- polega na takim przekształcaniu tekstu, że radykalnie zmniejszona zostaje objętość tekstu, przy zachowaniu zasadniczej myśli
- odpowiedni stopień uogólnienia wypowiedzi, bez zbędnych szczegółów, dygresji, przykładów czy powtórzeń
- nie ma wskazanego tematu, problemu jako punktu odniesienia
- zachowanie logicznej spójności tekstu przy użyciu językowych wykładników spójności
- jest ćwiczeniem wyrabiającym kompetencje poznawcze (selekcjonowanie i hierarchizowanie informacji) i kompozycyjno-stylistyczne (zwięzłość i klarowność stylu)
- pytania podstawowe:
O czym jest tekst? Czego dotyczy tekst? Jaka jest główna myśl/problem tekstu?
Te pytania pozwolą określić TEMAT tekstu.

Co na temat problemu zostało powiedziane w tekście? Co autor tekstu mówi w nim o głównym temacie/problemie?
Te pytania pozwolą odtworzyć i zreferować REMAT tekstu.
(Temat = to, o czym tekst jest, czego dotyczy tekst.

Notatka syntetyzująca

- jest formą przetwarzania tekstu / wykonywania działań na tekście oraz porównywania dwóch tekstów. Wymaga również uwzględnienia treści i formy
- polega na takim przekształceniu dwóch tekstów, że radykalnie zmniejszona zostaje objętość obu tekstów, przy zachowaniu zasadniczej myśli każdego z nich
- odpowiedni stopień uogólnienia wypowiedzi, bez zbędnych szczegółów, dygresji, przykładów czy powtórzeń
- każda notatka ma wskazane zagadnienie do porównania
- zachowanie logicznej spójności tekstu przy użyciu językowych wykładników spójności
- jest ćwiczeniem wyrabiającym kompetencje poznawcze (selekcjonowanie oraz hierarchizowanie informacji), porównawcze i kompozycyjno-stylistyczne (zwięzłość oraz klarowność stylu)
- pytania podstawowe:
Co na temat zagadnienia określonego w temacie notatki mówią obaj autorzy? Jakie stanowiska przyjmują? Czy ich stanowiska względem zagadnienia określonego w temacie notatki są podobne czy różne? Jakie punkty wspólne i/lub jakie rozbieżności można zauważyć w stanowiskach autorów obu tekstów?

(Przy pisaniu notatki syntetyzującej pomijamy wstępne pytania, np. *O czym jest*

¹ Na podstawie: Jerzy Bartmiński, Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska, *Tekstologia*, Warszawa 2009; Adam Wolański, *Streszczenie jako ponadgatunkowa forma przetwarzania komunikatu*, [w:] *Praktyczna stylistyka nie tylko dla polonistów*, pod red. E. Bańkowskiej i A. Mikołajczuk, Warszawa 2003.

Remat = to, co się o tym temacie mówi w tekście.)

tekst? Czego dotyczy tekst?, ponieważ zagadnienie zawarte jest w treści zadania.)

- właściwa długość: 40–60 wyrazów
- właściwa długość: 60–90 wyrazów

Z powyższego zestawienia wynika, że notatkę syntetyzującą różni od streszczenia:

- liczba tekstów (streszczenie dotyczy jednego tekstu, notatka – dwóch)
- zagadnienie określone w zadaniu (streszczenie nie zawiera zagadnienia, notatka – tak)
- konieczność przeprowadzenia porównania (tylko w notatce)
- długość (zwiększona liczba wyrazów w notatce wynika z konieczności zestawienia dwóch tekstów).

4. Streszczenie na egzaminie ósmoklasisty a notatka syntetyzująca na egzaminie maturalnym

Streszczenie na egzaminie ósmoklasisty

Zadanie wymagające streszczenia tekstu na egzaminie ósmoklasisty dotyczy przede wszystkim tekstu publicystycznego albo popularnonaukowego. W [Informatorze o egzaminie ósmoklasisty z języka polskiego od roku szkolnego 2018/2019](#) zostało ono zbudowane do tekstu Marii Ossowskiej *Rycerz w średniowieczu*.

Zadanie 1. (0–2)

Uzupełnij poniższy tekst w taki sposób, aby stanowił streszczenie fragmentu *Rycerz w średniowieczu* Marii Ossowskiej.

Tematem tekstu Marii Ossowskiej jest

.....

Autorka skupia się na

.....

i dowodzi, że

.....

Zadanie zostało tak skonstruowane, aby niejako pomóc uczniowi w syntezie całego tekstu. Zawiera ono zatem frazy porządkujące tok myślenia nad streszczeniem. Uczeń musi samodzielnie wskazać temat i remat tekstu, czyli określić, o czym ten tekst jest i co na ten temat w tekście zostało powiedziane.

Etapy pisania streszczenia

Etap 1.

Dokładna lektura tekstu, który ma zostać streszczony, zrozumienie jego sensu.

- ✓ Procedurę streszczania tekstu rozpoczynamy od dokładnego przeczytania i zrozumienia tekstu wyjściowego.
- ✓ Określamy temat tekstu i jego główną myśl. Aby określić temat tekstu, trzeba w tekście podkreślić słowa-klucze, czyli takie, które dominują w tekście.

Etap 2.

Dokładna lektura tekstu, który ma zostać streszczony, zrozumienie jego sensu.

- ✓ Szukamy w tekście sformułowań stanowiących uogólnienie i zaznaczamy je w tekście.
- ✓ Formułujemy tezę tekstu / stanowisko / główną myśl.

Etap 3.

Wyodrębnienie części składowych tekstu i określenie zagadnień podejmowanych przez te części.

- ✓ Wyszukiwanie informacji.
- ✓ Selekcjonowanie informacji.
- ✓ Hierarchizowanie.
- ✓ Porządkowanie.
- ✓ Wnioskowanie.

Etap 4.

Zredagowanie streszczenia.

- ✓ Rozpoczynamy od zdania wprowadzającego, uogólniającego tekst.
- ✓ Następnie przechodzimy do przedstawienia głównych założeń/wyjaśnień związanych z tematem tekstu.
- ✓ Streszczenie kończymy wnioskiem/konkluzją.

Etap 5.

Sprawdzenie, czy napisane streszczenie objęło całość tekstu oryginalnego.

Etap 6.

Sprawdzenie, czy streszczenie zostało napisane z zachowaniem zasad zwięzłości i klarowności stylu. Zwięzłość i klarowność tekstu streszczenia można osiągnąć m.in. poprzez²:

- ✓ pominięcie elementów oryginału nieistotnych dla zrozumienia treści, np. przykładów, dygresji oraz fragmentów powtarzających się
- ✓ zastąpienie kilku wyrazów o węższym zakresie znaczeniowym jednym wyrazem nadrzędnym
- ✓ zastąpienie dwuwyrzowej konstrukcji o charakterze związku łączliwego jednym wyrazem, np. złożyć podziękowania – podziękować.

² Adam Wolański, *Streszczenie jako ...*, dz.cyt.

Przy redagowaniu streszczenia bardzo ważną umiejętnością jest umiejętność zapisania najważniejszych informacji w możliwie niewielkiej liczbie zdań. W streszczeniu istotny jest również właściwy poziom uogólnienia. Należy zadbać o to, aby tworzony tekst był spójny i logiczny. Ważną cechą streszczenia jest także obiektywizm – streszczenie nie powinno zawierać opinii osoby piszącej.

O tym, jak ważna jest to umiejętność, świadczyć może fakt, że zadania wymagające umiejętności streszczenia tekstu nieliterackiego pojawiały się zarówno w [arkuszu egzaminacyjnym w sesji głównej 2020 roku](#), jak i w arkuszach przygotowywanych na egzaminy próbne w roku [2018](#) oraz [2021](#).

Rolą nauczycieli na II etapie edukacyjnym jest zatem zadbanie o to, aby uczniowie kończący szkołę podstawową nabyli umiejętności streszczania jednego tekstu nieliterackiego.

Notatka syntetyzująca na egzaminie maturalnym w Formule 2023

Na egzaminie maturalnym z języka polskiego na poziomie podstawowym w części 1. testu **Język polski w użyciu** jest również sprawdzana umiejętność analizowania tekstów nieliterackich.

Porównywanie tekstów³

Porównywanie dwóch tekstów polega na zestawianiu ich ze sobą, tzn. zapoznaniu się z nimi i przedstawieniu ich najważniejszych treści nie osobno, w izolacji, lecz łącznie.

W jakim celu przeprowadzamy porównanie tekstów?

- Aby odnaleźć potwierdzenie lub zaprzeczenie – rozważamy, czy stanowisko jednego autora znajduje odzwierciedlenie w myśleniu innych.
- Aby stworzyć uogólnienie – informacja o dwóch czy więcej poglądach / problemach / punktach widzenia może być punktem odniesienia do ogólnej reguły lub ogólnego wzorca.
- Aby sformułować generalną zasady lub jej zaprzeczenie.
- Aby sformułować ocenę porównywanych poglądów / problemów / punktów widzenia.

Dobór tekstów do testu Język polski w użyciu

Test zawiera zestawienie dwóch tekstów na zbliżony temat. Mogą one wspólny temat rozwijać w odmienny sposób, ukazywać różne spojrzenia na ten sam temat lub temat może zostać przedstawiony z różnych perspektyw / punktów widzenia.

Teksty dobiera się tak, aby:

- miały wspólny problem/temat, dotyczyły tematyki ogólnej (kulturowej, cywilizacyjnej itp.)
- miały charakter argumentacyjny
- umożliwiały konfrontowanie stanowisk autorów wobec poruszanych zagadnień, porównywanie zastosowanych środków językowych, zabiegów retorycznych, sposobów komponowania wypowiedzi.

W [Informatorze o egzaminie maturalnym z języka polskiego jako przedmiotu obowiązkowego \(część ustna oraz część pisemna na poziomie podstawowym\) od roku szkolnego 2022/2023](#) zamieszczono trzy wiązki:

³ Na podstawie: Jolanta Maćkiewicz, *Jak dobrze pisać. Od myśli do tekstu*, Warszawa 2010.

WIĄZKA 1.	TEKSTY: (1) Aleksandra Stanisławska, <i>Niebezpieczna sztuczna inteligencja</i> (2) Łukasz Lamża, <i>Sztuczna przeciętność</i>	PROBLEMATYKA: Znaczenie sztucznej inteligencji dla współczesnego człowieka / rozwój cywilizacyjny / nowoczesna technologia
WIĄZKA 2.	TEKSTY: (1) Marcin Adamczak, <i>Architektura i przypadek</i> (2) Rafał Szrajber, <i>Gry komputerowe w edukacji architektonicznej i kulturalnej</i>	PROBLEMATYKA: Wpływ architektury na różne aspekty życia człowieka
WIĄZKA 3.	TEKSTY: (1) Colin A. Ronan, <i>Epoka lodowcowa</i> (2) Immanuel Velikovsky, <i>Epoki zlodowacenia</i>	PROBLEMATYKA: Powstanie epoki lodowcowej w dziejach Ziemi

Zestawione teksty reprezentują różne dziedziny nauki: nowoczesne technologie, architekturę, geologię.

Uwaga! Teksty dobierane do testu Język polski w użyciu mają charakter popularyzatorski i rozwiązanie zadań nie wymaga wiedzy z zakresu danej dziedziny. Wszystko, co jest potrzebne do udzielenia odpowiedzi, wynika z tekstu.

Zadania w teście Język polski w użyciu

Zadania egzaminacyjne w teście *Język polski w użyciu* odnoszą się do różnych umiejętności czytania i zestawiania tekstów:

- dotyczą poszczególnych tekstów zamieszczonych w arkuszu egzaminacyjnym, a także wymagają **skonfrontowania tych tekstów**
- sprawdzają umiejętności z zakresu języka/retoryki (środków językowych)
- łączą wymagania z różnych obszarów podstawy programowej, np. rozumienie tekstu i zagadnienia językowe (np. środki retoryczne)
- mogą zawierać odniesienia do innych utworów (cytaty), wymagające zderzenia treści/przesłania cytatu z sensami tekstu (lub tekstów) zamieszczonego w arkuszu egzaminacyjnym.

Zwróćmy uwagę na zadania sprawdzające umiejętność **konfrontowania tekstów**. Ta konfrontacja może się odnosić do samej zawartości merytorycznej tekstów: o czym właściwie piszą ich autorzy, jak przedstawiają dane zagadnienie, w jaki sposób tworzą własny wywód argumentacyjny. Konfrontacja może także dotyczyć sposobu przedstawienia tych treści, czyli np. stylu lub użycia środków językowych.

Popatrzmy na zadania polegające na konfrontacji tekstów odpowiadających wiązce 3., zamieszczonej w *Informatorze*, a dotyczącej epoki lodowcowej.

Zadania te wymagają sprawdzenia,

- czy przyczyna zlodowacenia omówiona w obu tekstach jest taka sama (odpowiedź: nie, ponieważ C. Ronan odwołuje się do jednej teorii, a I. Velikovsky omawia ich sześć) – zadanie pokazuje **różnicę** między tekstami

Zadanie 3. (0–1)

Czy Colin A. Ronan i Immanuel Velikovsky wskazują taką samą potencjalną przyczynę zlodowaceń Ziemi? Uzasadnij odpowiedź na podstawie obu tekstów.

- czy z twierdzeniem Velikovsky'ego o braku naukowych dowodów zgodziłby się autor drugiego tekstu (odpowiedź: tak, obaj autorzy podkreślają hipotetyczność swoich rozważań) – zadanie pokazuje **podobieństwo** stanowisk autorów

Zadanie 4. (0–2)

Rozważając naukowy problem zlodowaceń, Immanuel Velikovsky twierdzi: *Zaproponowano inne teorie, o równie hipotetycznym charakterze, jednak nie wykazano istnienia zjawiska odpowiedzialnego za zmiany czy też zdolnego spowodować taki efekt.* Na podstawie obu tekstów ustal, czy autor *Epoki lodowcowej* zgodziłby się z zacytowanym stwierdzeniem. Odpowiedź uzasadnij.

- czy konkluzje obu autorów są podobne, czy się różnią (odpowiedź: są podobne, obaj podkreślają brak danych, dowodów, luki w wiedzy, hipotetyczność prowadzonych rozważań) – zadanie pokazuje **podobieństwo** stanowisk autorów.

Zadanie 6. (0–2)

Czy konkluzje dotyczące historii zlodowaceń Ziemi, które w swoich tekstach formułują Colin A. Ronan i Immanuel Velikovsky, są podobne, czy się różnią? Odpowiedź uzasadnij, odwołując się do obu tekstów.

Wszystkie te zadania przygotowują zdającego do napisania ostatniego zadania w teście, tj. **notatki syntetyzującej**.

W *Informatorze* notatka syntetyzująca jest zdefiniowana jako forma zwięzłego przedstawienia informacji istotnych dla tekstów. Odmianą tego typu wypowiedzi jest notatka syntetyzująca ukierunkowana tematycznie.

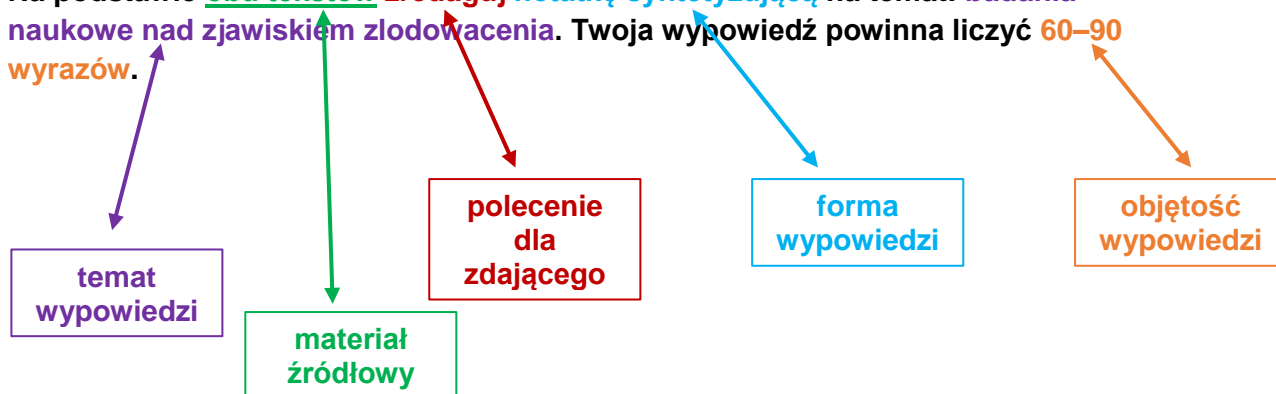
Przeanalizujemy teraz treść zadania 7. w wiązce dotyczącej epoki lodowcowej.

Zadanie 7. (0–4)

Na podstawie obu tekstów napisz syntetyzującą notatkę na temat: badania naukowe nad zjawiskiem zlodowacenia. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

Na podstawie obu tekstów **zredaguj** notatkę **syntetyzującą** na temat: **badania naukowe nad zjawiskiem zlodowacenia**. Twoja wypowiedź powinna liczyć **60–90 wyrazów**.

Napisanie notatki syntetyzującej w zakresie **merytorycznym** wymaga:

- przeanalizowania tematu notatki określonego w zadaniu egzaminacyjnym
- wyboru – z obu tekstów – informacji kluczowych dla realizacji tematu notatki
- przeprowadzenia syntezy wybranych informacji, tak aby określić stanowisko autora każdego tekstu względem zagadnienia określonego w temacie notatki
- porównania stanowiska autorów obu tekstów pod kątem np. aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki, które porusza każdy z autorów, punktów wspólnych i/lub rozbieżnych w stanowiskach obu autorów
- uporządkowania wniosków z powyższych analiz, tak aby notatka:
 - w syntetyczny sposób przedstawiała stanowiska obu autorów dotyczące zagadnienia określonego w temacie notatki, a przy tym wskazywała – zgodnie z treścią tekstów – na podobieństwa i/lub różnice pomiędzy tymi stanowiskami
ORAZ
 - zawierała ogólne stwierdzenie na temat tego, w jaki sposób oba teksty odnoszą się do tematu notatki wskazanego w zadaniu egzaminacyjnym.

Napisanie notatki syntetyzującej w zakresie **kompozycyjno-językowym** wymaga takiego zredagowania tekstu, aby był on:

- rzeczowy: zgodny z treścią obu tekstów
- zwięzły: liczący od 60 do 90 wyrazów
- spójny: składający się z logicznie powiązanych ze sobą zdań
- sformułowany własnymi słowami: należy stosować m.in. parafrazę, uogólnienie treści, synonimy
- napisany tekstem ciągłym
- poprawny językowo, ortograficznie i interpunkcyjnie.

Kryteria oceny notatki syntetyzującej

Kryteria oceny notatki syntetyzującej na egzaminie maturalnym z języka polskiego od roku 2023 obejmują dwa aspekty: *Treść* oraz *Poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną*.

Za notatkę syntetyzującą można uzyskać 4 punkty, w tym 3 punkty za treść i 1 punkt za poprawność językową, ortograficzną i interpunkcyjną.

Treść

	3 pkt	2 pkt	1 pkt	0 pkt
		notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 3 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A, B i C określone dla 2 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów	notatka spełnia kryteria A i C określone dla 1 pkt, ALE nie została zachowana dozwolona liczba wyrazów
		ALBO	ALBO	ALBO
A. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt
B. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/	

	rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	
C. spójność	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	
D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	

Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna

1 pkt – poprawny zapis, dopuszczalne dwa błędy (językowe, ortograficzne lub interpunkcyjne).

0 pkt – trzy i więcej błędów (językowych, ortograficznych lub interpunkcyjnych).

Uwaga: jeżeli w kryterium *Treść* przyznano 0 pkt, wówczas nie przyznaje się punktów w kryterium *Poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna*.

Przy właściwej ocenie notatki syntetyzującej mogą pomóc pytania pomocnicze, opracowane na podstawie kryteriów oceniania.

A. Przedstawienie stanowiska każdego autora

Czy notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie?	TAK	NIE
Czy poziom uogólnienia jest odpowiedni, tj. nie ma zbędnych szczegółów, dygresji, przykładów czy powtórzeń?	TAK	NIE

B. Zestawienie stanowisk obu autorów

Czy w notatce zestawiono stanowiska obu autorów?	TAK	NIE
Czy poprawnie wskazano punkty wspólne / rozbieżne / różnorodność aspektów zagadnienia?	TAK	NIE

C. Spójność

Czy notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość?	TAK	NIE
Czy w notatce występują usterki w spójności?	TAK	NIE

D. Długość notatki

Czy notatka zawiera od 60 do 90 wyrazów?	TAK	NIE
--	-----	-----

Uwaga.

Procedura oceny notatki syntetyzującej:

1. Ocena w zakresie merytorycznym w zakresie *Treści*.
2. Ustalenie liczby punktów za notatkę.
3. Sprawdzenie liczby wyrazów:
 - a) jeżeli liczba wyrazów mieści się w przedziale 60–90, liczba przyznanych punktów za *Treść* pozostaje taka sa
 - b) jeżeli liczba wyrazów jest mniejsza niż 60 lub większa niż 90, ostateczna punktacja jest pomniejszona o 1 punkt.

Przykłady:

- Notatka została oceniona w kryterium *Treść* na 2 pkt i zawiera 58 wyrazów, zatem ostateczna liczba punktów wynosi 1.
- Notatka została oceniona w kryterium *Treść* na 1 pkt i zawiera 99 wyrazów, zatem ostateczna liczba punktów wynosi 0.

Przeanalizujmy teraz notatkę do wiązki 3., dotyczącej epoki lodowcowej, w zakresie *Treści*.

Tematem obu tekstów jest rozwikłanie zagadki powstania epoki lodowcowej w dziejach Ziemi. Obaj autorzy, odwołując się do badań naukowców z różnych dziedzin, próbują weryfikować stawiane hipotezy badawcze. Colin Ronan swoje rozważania prowadzi wokół fenomenu powtórnego zlodowacenia, czyli docieka przyczyn powstania zjawiska: zlodowacenie – ocieplenie – powtórne zlodowacenie. Immanuel Velikovsky natomiast roztrząsa z pozycji różnych dziedzin naukowych sam efekt zlodowacenia. Obaj autorzy przyznają, że współczesna nauka nie jest w stanie wyjaśnić tego zjawiska przyrodniczego.

Wyszukajmy i zaznaczmy w notatce:

- **problem i porównanie stanowisk autorów obu tekstów**
- **stanowisko C. Ronana**
- **stanowisko I. Velikovsky'ego.**

Tematem obu tekstów jest rozwikłanie zagadki powstania epoki lodowcowej w dziejach Ziemi. Obaj autorzy, odwołując się do badań naukowców z różnych dziedzin, próbują weryfikować stawiane hipotezy badawcze. Colin Ronan swoje rozważania prowadzi wokół fenomenu powtórnego zlodowacenia, czyli docieka przyczyn powstania zjawiska: zlodowacenie – ocieplenie – powtórne zlodowacenie. Immanuel Velikovsky natomiast roztrząsa z pozycji różnych dziedzin naukowych sam efekt zlodowacenia. Obaj autorzy przyznają, że współczesna nauka nie jest w stanie wyjaśnić tego zjawiska przyrodniczego.

Oceńmy tę notatkę zgodnie z kryteriami.

A. Przedstawienie stanowiska każdego autora

Czy notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie?	TAK	NIE
Czy poziom uogólnienia jest odpowiedni, tj. nie ma zbędnych szczegółów, dygresji, przykładów czy powtórzeń?	TAK	NIE

Wniosek: Notatka w tym zakresie spełnia warunki na 3 pkt.

A. przedstawienie stanowiska każdego autora	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, na odpowiednim poziomie uogólnienia	notatka przedstawia – oparte na kluczowych dla tematu informacjach – stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście, ale poziom uogólnienia jest zaburzony	notatka przedstawia stanowisko każdego autora względem zagadnienia określonego w temacie notatki, odtworzone na podstawie informacji zawartych w tekście	notatka nie spełnia żadnego z kryteriów określonego dla 1 pkt
---	--	--	--	---

B. Zestawienie stanowisk obu autorów

Czy w notatce zestawiono stanowiska obu autorów?	TAK	NIE
Czy poprawnie wskazano punkty wspólne / rozbieżne / różnorodność aspektów zagadnienia?	TAK	NIE

Wniosek: Notatka w tym zakresie spełnia warunki na 3 pkt.

B. zestawienie stanowisk obu autorów	w notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	w-notatce zestawiono stanowiska obu autorów; poprawnie wskazano np. punkty wspólne/ rozbieżne albo różnorodność aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów	stanowisk obu autorów nie zestawiono albo zestawiono je niepoprawnie; nie wskazano np. punktów wspólnych/ rozbieżnych albo różnych aspektów zagadnienia określonego w temacie notatki ujętych w tekstach obu autorów
--------------------------------------	---	---	--

C. Spójność

Czy notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość?	<u>TAK</u>	<u>NIE</u>
Czy w notatce występują usterki w spójności?	<u>TAK</u>	<u>NIE</u>

Wniosek: Notatka w tym zakresie spełnia warunki na 3 pkt.

C. spójność	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności	notatka stanowi logiczną i zorganizowaną całość ALBO w notatce występują usterki w spójności
-------------	---	--	--

D. Długość notatki

Teraz sprawdzamy długość notatki. Ma ona 71 wyrazów.

Czy notatka zawiera od 60 do 90 wyrazów?	<u>TAK</u>	<u>NIE</u>
--	-------------------	-------------------

D. długość notatki	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów	60–90 wyrazów
--------------------	---------------	---------------	---------------

Ponieważ w kategoriach A–C notatka spełnia wymagania określone na 3 pkt i mieści się w określonej liczbie wyrazów, za kryterium *Treść* ostatecznie przyznajemy 3 punkty.

5. Etapy pracy nad notatką syntetyzującą

Analizie poddamy teksty oraz zadanie 6. z testu *Język polski w użyciu* z [arkusza pokazowego z języka polskiego](#) opublikowanego w marcu 2022 r.

Zaproponowany poniżej sposób analizy tekstów stanowi jedynie propozycję do wykorzystania w pracy z uczniami nad doskonaleniem umiejętności redagowania notatki syntetyzującej.

Etap 1. Analiza tematu notatki syntetyzującej

Zadanie 6. (0–4)

Na podstawie obu tekstów napisz syntetyzującą notatkę na temat: działania sprzyjające rozwojowi nauki. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Uwaga: w ocenie wypowiedzi będzie brana pod uwagę poprawność językowa, ortograficzna i interpunkcyjna.

1. Uważna analiza polecenia. Zaznaczenie wszystkich istotnych elementów: tematu notatki, materiału źródłowego, formy i objętości wypowiedzi.

Na podstawie **obu tekstów** **napisz notatkę syntetyzującą** na temat: **działania sprzyjające rozwojowi nauki**. Twoja wypowiedź powinna liczyć **60–90 wyrazów**.

2. Podkreślenie w temacie notatki słów kluczowych.

Na podstawie obu tekstów napisz notatkę syntetyzującą na temat: działania sprzyjające rozwojowi nauki. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Tematem notatki syntetyzującej są rozważania na temat **nauki**. Szukamy w tekstach opisu takich **działań**, które sprzyjają jej **rozwojowi**.

Etap 2. Uważne przeczytanie obu tekstów i praca na tekstach

1. Dokładna lektura każdego tekstu, zrozumienie jego sensu oraz związków logicznych i przyczynowo-skutkowych.
2. Wyodrębnienie w każdym tekście części składowych, które rozwijają zagadnienie rozwoju nauki. Zwrócenie uwagi na tytuł.
Tytuł jest rodzajem zwięzłej informacji o treści lub problematyce tekstu. Może np.:
 - określać temat podejmowany w tekście
 - wskazywać problem i koncentrować na nim uwagę odbiorcy
 - wskazywać ważne wydarzenie, czas i miejsce z tym wydarzeniem związane i zwracać na nie uwagę odbiorcy.
3. Odnalezienie i wypisanie z każdego tekstu kluczowych informacji.

Czytając teksty, zaznaczamy te fragmenty, które będą pomocne przy pisaniu notatki syntetyzującej.

Tekst 1.

<p>Walter Isaacson Leonardo da Vinci</p> <p>Przywiązanie Leonarda da Vinci do zbieranych osobiście doświadczeń nie wynikało jedynie z drażliwości na punkcie braku formalnego wykształcenia. Spowodowało raczej, że – przynajmniej na początku swojej drogi – Leonardo bagatelizował rolę teorii. Był urodzonym obserwatorem i eksperymentatorem, nie miał ani naturalnych skłonności, ani wpojonego przez nauczycieli nawyku zmagania się z abstrakcyjnymi pojęciami. Od rozumowania dedukcyjnego, wymagającego przyjęcia zbioru teoretycznych przesłanek, wolał rozumowanie indukcyjne, w którym na podstawie wyników swoich eksperymentów formułował ogólniejsze wnioski. Leonardo chciał najpierw przyjrzeć się faktom i dopiero na podstawie obserwacji próbować odkryć, jakie zależności je wywołują i jakie siły natury za nimi stoją. „W naturze przyczyna poprzedza działanie, ale my musimy podążać w przeciwnym kierunku i obserwując działanie, odkryć przyczynę”.</p> <p>Leonardo uczynił fundamentem swojej nauki następujący schemat postępowania: obserwacje, dostrzeganie prawidłowości w obserwowanych zjawiskach, wreszcie – weryfikacja wniosków za pomocą kolejnych spostrzeżeń i eksperymentów. Pomagała mu pomysłowość. Dzięki niej wymyślał różnego rodzaju urządzenia i błyskotliwe metody badania różnych zjawisk. Planując doświadczenia, wizualizował sobie różne zjawiska i oddawał te wyobrażenia na rysunkach. Nie czuł się na siłach, aby zmagać się z teorią. Wolał zdobywać wiedzę poprzez obserwację i utrwalanie swoich spostrzeżeń na szkicach.</p> <p>Jednak nie poprzestał jedynie na przeprowadzaniu eksperymentów. Notatniki pokazują, jak zmieniało się jego</p>	<p>Tytułem jest nazwisko artysty; jednostkowa biografia staje się punktem wyjścia do ogólniejszych rozważań.</p> <p>Poglądy i działania Leonarda we wczesnym etapie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • bagatelizowanie teorii • rozumowanie indukcyjne, tj. najpierw eksperyment, obserwacja, potem wnioskowanie. <p>Schemat postępowania Leonarda / metoda pracy.</p> <p>Czynnik sprzyjający rozwojowi nauki – pomysłowość/kreatywność.</p>
--	---

<p>podejście. W okolicach 1490 roku zaczął więcej czasu poświęcać studiowaniu ksiąg, co pomogło mu docenić korzyści płynące z możliwości osadzenia wyników badań w pewnych ramach teoretycznych. Co więcej, zaczął także pojmować, że teoria i empiria są wobec siebie komplementarne.</p> <p>O konieczności łączenia empirii z teorią Leonardo miał okazję przekonać się, studiując perspektywę. Prowadził systematyczne obserwacje, żeby uchwycić, jak zmniejszają się przedmioty w miarę oddalania się obserwatora. Ale sięgał także do ksiąg poświęconych geometrii, żeby opracować reguły opisujące związek między wielkością przedmiotu a odległością od niego. Przystępując do opisywania zasady perspektywy, zanotował, że niekiedy „będzie dedukować rezultaty z przyczyn, a czasem domyślać się przyczyn, obserwując skutki”.</p> <p>Zaczął nawet z lekceważeniem odnosić się do eksperymentatorów, którzy polegali jedynie na praktyce, nie mając najmniejszego pojęcia o teorii badanych zjawisk. „Ci, co przejawiają zamiłowanie do działań praktycznych, nie posiadając przy tym żadnej wiedzy teoretycznej, przypominają żeglarzy wsiadających na statek pozbawiony steru oraz kompasu; nigdy nie będą mieli pewności, dokąd naprawdę zmierzają” – napisał w 1510 roku. „Wszelka praktyka musi zawsze opierać się na rzetelnej teorii”.</p> <p>W rezultacie Leonardo stał się – na ponad sto lat przed Galileuszem – jednym z najważniejszych myślicieli Zachodu, prowadzącym ciągły, bezpośredni dialog między teorią a empirią. Zapoczątkował drogę, której zwieńczeniem jest współczesna rewolucja naukowa. Niezwykła zdolność naszego bohatera do łączenia doświadczenia i teorii sprawiła, że jego naukowy dorobek stanowi do dziś doskonały przykład, jak uważna obserwacja świata, nieposkromiona ciekawość, gotowość do eksperymentowania i kwestionowania dogmatów, a także umiejętność dostrzegania podobieństw między odkryciami z różnych dyscyplin nauki, prowadzą do pomnożenia ludzkiej wiedzy.</p>	<p>Zmiana podejścia – docenienie teorii, zrozumienie, że teoria i empiria się uzupełniają.</p> <p>Dowód na przyjętą nową tezę o komplementarności teorii i empirii.</p> <p>Znaczenie badań / metod pracy Leonarda da Vinci w nauce.</p>
---	---

Zwróćmy uwagę, że w tekście Isaacsona **jednostkowa** biografia artysty i naukowca stanowi podstawę dokonywania uogólnień, czyli Isaacson – tak jak Leonardo da Vinci – stosuje rozumowanie indukcyjne.

Tekst 2.

<p>Hugo Steinhaus Drogi matematyki stosowanej</p> <p>Uczono nas za młodu, że współpraca matematyka z przyrodnikiem ma się odbywać według takiego schematu: przyrodnik napotyka zagadnienie matematyczne w postaci równania algebraicznego lub różniczkowego i przynosi je matematykowi. Ten rozwiązuje je i oddaje w ręce przyrodnika gotowe rozwiązanie w formie wzorów. Matematyk nie powinien się troszczyć, skąd się wzięło zagadnienie ani do czego ma służyć rozwiązanie; nie powinien też zaglądać do protokołów, w których spisane są wyniki doświadczeń. Przeświadczenie, że specjalizacja nauk jest tak daleko</p>	<p>Zwrócenie uwagi na dotychczasowe metody badawcze.</p>
---	--

<p>posunięta, iż tylko ludzie tego samego cechu mogą się wzajemnie zrozumieć, z góry skazywało takie próby na niepowodzenie. Mówiono nam też, że w naukach przyrodniczych nie ma ani ścisłych definicji, ani twierdzeń udowodnionych – już to samo wzbudzało w matematyku naszej generacji lekceważenie. Radzono nam przyjąć stan faktyczny podany przez przyrodnika za układ pewników, przerzucając odpowiedzialność na niego: my, oczywiście, nie możemy się mylić, a jeżeli nasze wzory nie stosują się do rzeczywistości, to może to być tylko winą przyrodnika albo nawet samej rzeczywistości, ale nigdy – winą matematyki.</p> <p>Ten sposób współpracy rzadko kiedy prowadził do pozytywnych wyników. Wywołał on u wielu przyrodników przeświadczenie, że współpraca z matematykami jest niemożliwa, a u matematyków – że nauki przyrodnicze są zbiorem luźnych faktów empirycznych, a tak zwane prawa przyrody – wnioskami opartymi na indukcji przyrodniczej, niezasługującymi na miano prawd naukowych.</p> <p>Jak powinna zatem wyglądać współpraca matematyki z innymi dyscyplinami? Najlepiej wyjaśni to porównanie wzięte z historii obu wojen światowych. W jednej i w drugiej współpracowały sztaby generalne z ekspertami cywilnymi. Tu wojskowi byli przyrodnikami, a eksperci grali rolę matematyków. Podczas pierwszej wojny światowej współpraca obu grup układała się według przestarzałego schematu: nie wtajemniczano ekspertów, do czego potrzebny był taki lub inny aparat, ale żądano skonstruowania. Jak wiadomo, podczas pierwszych lat drugiej wojny światowej, które były pasmem katastrof dla Wysp Brytyjskich, wprowadzono współpracę na zasadzie organicznej, to znaczy dopuszczenia ekspertów do dyskusji nad genezą, sensem i ważnością zagadnienia. Wiadomo także powszechnie, jakie rozmiary przybrała ta współpraca, na którą Niemcy, ze swoją supremacją elementu militarnego, nie umieli się przestawić. Mamy więc postulat: nie należy rozpoczynać współpracy, gdy zagadnienie jest gotowe, lecz – znacznie wcześniej. Są mianowicie zagadnienia, których przyrodniczy nie rozeznają jako matematycznych.</p> <p>Matematyka nie jest zbiorem gotowych wiadomości. Jest to raczej szkoła myślenia. Nauki przyrodnicze i techniczne, a i społeczne nie są tylko rejestrem obserwacji i eksperymentów. Współpraca – to jest matematyka stosowana. Matematyki stosowanej jako gotowej doktryny nie ma. Tworzy się ona przy zetknięciu matematycznej myśli ze światem otaczającym, ale wówczas tylko, gdy zarówno ów matematyczny duch, jak i przyrodnicza materia są w stanie płynnym. Do tego trzeba jednak uświadomić sobie, że nauka nie tylko opisuje rzeczywistość, ale także tworzy rzeczywistość nową, ilekroć przybiera aktywną postawę, nie czekając na zagadnienia, ale je stawiając.</p>	<p>Wskazanie, że teoria nie łączy się z empirią (doświadczeniem).</p> <p>Podkreślenie roli teorii.</p> <p>Zwrócenie uwagi na brak powiązania między matematykami a przyrodnikami.</p> <p>Zmiana sposobu podejścia do badań – podkreślenie roli współpracy między matematykami a przyrodnikami.</p> <p>Podkreślenie indywidualnego znaczenia różnych dziedzin nauki.</p> <p>Zwrócenie uwagi na konieczność łączenia teorii i empirii.</p>
--	--

Etap 3. Przedstawienie stanowiska każdego autora względem informacji kluczowych dla tematu

Stanowisko autora **tekstu 1.**

- Rozwojowi nauki sprzyja stosowanie różnych metod i podejść badawczych, np. obserwacja, dostrzeganie prawidłowości, eksperymenty, wykorzystywanie wiedzy teoretycznej.
- Rozwojowi nauki sprzyja przyjęcie otwartej postawy, która umożliwi zmianę stanowiska oraz metod badawczych i twórczych.
- Rozwojowi nauki sprzyja ciekawość świata, gotowość do eksperymentowania, weryfikowania twierdzeń przyjmowanych za pewne.
- Leonardo da Vinci jako przykład naukowca łączącego teorię z doświadczeniem – taka postawa badawcza sprzyja rozwojowi nauki.

Stanowisko autora **tekstu 2.**

- Rozwojowi nauki sprzyja weryfikowanie istniejących metod pracy naukowej (zmiana relacji między dziedzinami nauki).
- Rozwojowi nauki sprzyja współpraca naukowców z różnych dziedzin.
- Rozwojowi nauki sprzyja wykorzystywanie unikatowych cech danych dziedzin wiedzy, dzięki czemu współpraca między przedstawicielami różnych dyscyplin naukowych przyczynia się do rozwiązywania problemów badawczych.

Etap 4. Zestawienie i porównanie stanowisk autorów obu tekstów

Porównajmy teraz oba stanowiska.

	Stanowisko autora 1. tekstu	Stanowisko autora 2. tekstu	Wnioski
Metody badawcze	Rozwojowi nauki sprzyja stosowanie różnych metod i podejść badawczych, np. obserwacja, dostrzeganie prawidłowości, eksperymenty, wykorzystywanie wiedzy teoretycznej.	Rozwojowi nauki sprzyja weryfikowanie istniejących metod pracy naukowej (zmiana relacji między dziedzinami nauki).	Stanowisko autora 1. tekstu jest bardziej otwarte na zmianę metod i podejść. W tekście 2. mowa jest bardziej o weryfikowaniu metod i wzajemnej relacji między dziedzinami nauki.
Podejście badawcze	Konieczność łączenia teorii z empirią.	Autor kładzie większy nacisk na łączenie różnych dziedzin nauki.	W tym aspekcie autorzy się różnią.
Czynniki sprzyjające rozwojowi nauki	Rozwojowi nauki sprzyjają: <ul style="list-style-type: none"> • ciekawość świata, gotowość do eksperymentowania, weryfikowania twierdzeń przyjmowanych za pewne • postawa otwarta wobec rzeczywistości. 	Rozwojowi nauki sprzyjają: <ul style="list-style-type: none"> • współpraca naukowców z różnych dziedzin • wykorzystanie unikatowych cech danych dziedzin wiedzy. 	Autor 1. tekstu kładzie nacisk na cechy charakteru, na postawie, czyli na przymiotach umysłu, charakteru, a nie – tylko na kompetencjach merytorycznych, jak autor tekstu 2.

Etap 5. Zredagowanie notatki syntetyzującej

Poniżej przedstawiono jeden ze sposobów przygotowywania notatki.

- a) Rozpoczynamy od zdania wprowadzającego, uogólniającego problematykę podejmowaną przez oba teksty:

Walter Isaacson oraz Hugo Steinhaus podjęli próbę określenia działań, które sprzyjałyby rozwojowi nauki.

- b) Teraz przechodzimy do ukazania cech wspólnych dla obu tekstów:

Oba teksty opisują znaczenie teorii i empirii oraz korzyści płynące z połączenia tych dwóch elementów. Autorzy uważają, że współistnienie i współdziałanie doświadczeń i teorii mogą przyczynić się do uzyskania lepszych rezultatów.

- c) Następnie pokazujemy różnice w stanowiskach obu autorów.

Różni ich sposób prowadzenia wywodu: Isaacson stosuje myślenie indukcyjne, czyli na przykładzie jednego artysty/naukowca formułuje uogólnienia, Steinhaus natomiast odwrotnie – od uogólnienia dotyczącego matematyki stosowanej przechodzi do szczegółów. Ponadto różni ich podejście metodologiczne: Isaacson na przykładzie da Vinci postuluje łączenie teorii z empirią, a Steinhaus – współpracę różnych dziedzin nauki.

- d) Notatkę kończymy wnioskiem/konkluzją.

Znalezienie połączenia między teorią i zasadami a obserwacją i doświadczeniem może prowadzić – w opinii obu autorów – do zupełnie nowych wyników naukowych.

Etap 6. Sprawdzenie, czy napisana notatka zawiera stanowisko każdego autora tekstu oraz zestawienie stanowisk obu autorów

Wyszukajmy i zaznaczmy w notatce:

- problem i porównanie stanowisk autorów obu tekstów
- stanowisko W. Isaacsona
- stanowisko H. Steinhausa.

Walter Isaacson oraz Hugo Steinhaus podjęli próbę określenia działań, które sprzyjałyby rozwojowi nauki. Oba teksty opisują znaczenie teorii i empirii oraz korzyści płynące z połączenia tych dwóch elementów. Autorzy uważają, że współistnienie i współdziałanie doświadczeń i teorii mogą przyczynić się do uzyskania lepszych rezultatów.

Różni ich sposób prowadzenia wywodu: Isaacson stosuje myślenie indukcyjne, czyli na przykładzie jednego artysty/naukowca dokonuje uogólnień, Steinhaus natomiast odwrotnie – od uogólnienia dotyczącego matematyki stosowanej przechodzi do szczegółów. Ponadto różni ich podejście metodologiczne: Isaacson na przykładzie da Vinci postuluje łączenie teorii z empirią, a Steinhaus – współpracę różnych dziedzin nauki.

Znalezienie połączenia między teorią i zasadami a obserwacją i doświadczeniem może prowadzić – w opinii obu autorów – do zupełnie nowych wyników naukowych.

Etap 7. Sprawdzenie, czy notatka jest napisana z zachowaniem zasad zwięzłości i klarowności stylu

Krok 1. Sprawdzamy, czy notatka mieści się w obowiązującym limicie wyrazów:

Limit obowiązujący	Liczba wyrazów w notatce
60–90	113

Konkluzja: Zredagowana notatka przekracza dozwolony limit, co wiąże się z utratą punktów (bo 1 pkt traci się za przekroczenie limitu wyrazów) w kryterium *Treść*.

Krok 2. Przeredagowanie notatki, z uwzględnieniem że zwięzłość i klarowność tekstu można osiągnąć m.in. poprzez:

- pominięcie elementów oryginału nieistotnych dla zrozumienia treści, np. przykładów, dygresji oraz fragmentów powtarzających się
- zastąpienie kilku wyrazów o węższym zakresie znaczeniowym jednym wyrazem nadrzędnym
- zastąpienie dwuwyrazowej konstrukcji o charakterze związku łączliwego jednym wyrazem, np. złożyć podziękowania – podziękować.

Walter Isaacson oraz Hugo Steinhaus ~~podjęli próbę określenia~~ **omawiają działania**, które sprzyjałyby rozwojowi nauki. Oba teksty opisują znaczenie teorii i empirii oraz korzyści **dla rozwoju nauki** płynące z połączenia tych dwóch elementów. ~~Autorzy uważają, że współistnienie i współdziałanie doświadczeń i teorii mogą przyczynić się do uzyskania lepszych rezultatów.~~

~~Różni ich sposób prowadzenia wywodu: Isaacson stosuje myślenie indukcyjne, czyli na przykładzie jednego artysty/naukowca formułuje uogólnienia, Steinhaus natomiast odwrotnie – od uogólnienia dotyczącego matematyki stosowanej przechodzi do szczegółów. Ponadto różni ich podejście metodologiczne: Isaacson na przykładzie da Vinci postuluje łączenie teorii z empirią, a Steinhaus – współpracę różnych dziedzin nauki. Znalezienie połączenia między teorią i zasadami a obserwacją i doświadczeniem może prowadzić – w opinii obu autorów – do zupełnie nowych wyników naukowych.~~

Teraz notatka spełnia kryterium objętości, bowiem liczy 88 wyrazów.

Krok 3. Sprawdzamy, czy poprawiony tekst jest spójny.

Walter Isaacson oraz Hugo Steinhaus omawiają działania, które sprzyjałyby rozwojowi nauki. **Oba teksty** opisują znaczenie teorii i empirii oraz korzyści dla rozwoju nauki płynące z połączenia tych elementów.

Różni ich sposób prowadzenia wywodu: Isaacson na przykładzie jednego artysty/naukowca formułuje uogólnienia, Steinhaus natomiast odwrotnie – od uogólnienia dotyczącego matematyki przechodzi do szczegółów. Ponadto różni ich podejście metodologiczne: Isaacson postuluje łączenie teorii z empirią, a Steinhaus – współpracę różnych dziedzin nauki.

Znalezienie połączenia między teorią i zasadami a obserwacją i doświadczeniem może prowadzić – w opinii obu autorów – do zupełnie nowych wyników naukowych.

Widzimy brak spójności między pierwszym a drugim akapitem (ostatnie zdanie pierwszego akapitu odnosi się do tekstów, a pierwsze zdanie drugiego akapitu – do autorów).

Poprawiamy zatem swoją notatkę.

Walter Isaacson oraz Hugo Steinhaus omawiają działania, które sprzyjałyby rozwojowi nauki. Oba teksty opisują znaczenie teorii i empirii oraz korzyści dla rozwoju nauki płynące z połączenia tych elementów. **Natomiast ich autorzy** ~~różnie ich sposób prowadzenia~~ **prowadzą wywód** ~~wywodu~~: Isaacson na przykładzie jednego artysty/naukowca formułuje uogólnienia, Steinhaus natomiast odwrotnie – od uogólnienia dotyczącego matematyki przechodzi do szczegółów. Ponadto różni ich podejście metodologiczne: Isaacson postuluje łączenie teorii z empirią, a Steinhaus – współpracę różnych dziedzin nauki.

Znalezienie połączenia między teorią i zasadami a obserwacją i doświadczeniem może prowadzić – w opinii obu autorów – do zupełnie nowych wyników naukowych.

Poprawiliśmy spójność i strukturę tekstu (połączyliśmy dwa akapity w jeden), liczba wyrazów wzrosła o 1 (89 wyrazów), ale wciąż mieści się w ustalonym limicie.

6. Ćwiczenie kształcące umiejętność tworzenia notatki syntetyzującej

Ćwiczenie

Zestaw dla ucznia

Przeczytaj poniższe teksty.

Tekst 1.

Michał Głowiński

Labirynt, przestrzeń obcości

Wyróżnia się na tle innych mitów, a przynajmniej – przeważającej większości. W nich bowiem dominującą rolę grają bohaterowie, nie – miejsca, w których przyszło im działać. I z głównymi postaciami mity się kojarzą. [...]

W micie labiryntu hierarchia ważności kształtuje się inaczej.

Mit labiryntu [...] zespolił się z pewnymi wyobrażeniami przestrzennymi, które w toku dziejów różnorodnymi znaczeniami były nasycone, jednak zawsze zachowywały jakiś mniej lub bardziej wyraźny związek ze swoim punktem wyjścia, z owym mitycznym labiryntem na Krecie rządzonej przez Minosa. Albo inaczej, poznając różnorodne wersje labiryntu, można nie pamiętać o Dedalu i Minotaurze, Tezeuszu i Ariadnie, nie sposób jednak zapomnieć, że po raz pierwszy to niezwykle wyobrażenie przestrzenne wyłoniło się w głębokiej starożytności i od razu wyposażone zostało w treści symboliczne.

Nie sposób tym bardziej, że owa symbolicznie zorganizowana przestrzeń była także przestrzenią realną. Pierwszą relację o niej zawdzięczamy Herodotowi, który z nieukrywaną fascynacją opisał labirynt egipski. Prowadzone na Krecie badania archeologiczne potwierdzają, że tamtejszy labirynt, prawzór i archetyp wszelkich błędników późniejszych, nie stanowił tylko wytworu wyobraźni, był konkretnym miejscem, a więc przestrzenią rzeczywistą, choć od początku także symboliczną. Labirynty budowano i później – w różnych miejscach, różnych czasach, a także – w różnych celach. Zawsze jednak były przestrzenią znaczącą i wyodrębnioną, przestrzenią, która stanowiła coś więcej niż tylko specjalny segment, z jakichś względów wydzielony, była także swoistym przekazem, zawsze bowiem łączyła się z wierzeniami bądź rytuałami, a jej struktura odpowiadała z reguły jakiejś koncepcji świata, stanowiła jej mniej lub bardziej bezpośredni wyraz.

Ta przestrzeń w równym stopniu jest, co znaczy. Znaczy, a więc odwołuje się do pewnego zespołu wyobrażeń, jak też do tekstów, które je skodyfikowały i stały się ich przekazem, przede wszystkim więc do mitów.

Do tego wszakże kwestia się nie ogranicza. Labirynt bowiem jest przestrzenią wciąż od nowa budowaną w słowie. [...]

I ta przestrzeń tak dobrze osadzona w tradycji i w micie [...] stanowi symbol o wyjątkowej wprost nośności. Symbol powracający w różnych epokach i służący wyrażaniu różnych postaw, idei, przeświadczeń, ale jakby przeznaczony do tego, by [...] stać się znakiem ludzkiej egzystencji, położenia jednostki w świecie. Metafora stosunku człowieka do świata i innych ludzi, ale także – do siebie, do swojego życia wewnętrznego. Metafora rozmaicie kształtowana, jednakże bez wyjątku mówiąca o istnieniu w przestrzeni obcej i wroziej, nie dającej się oswoić i psychicznie zagospodarować, przestrzeni, która nieustannie osacza i wciąż grozi najgorszym. Labirynt był taką przestrzenią dla wszystkich, którzy się weń zapuszczali, by poskromić Minotaura, był nią dla Tezeusza. I taką pozostał

także dla tych, którzy nie wyruszali w tę przestrzeń pełną błędników i krzyżujących się dróg, ale jakby skazani zostali na ciągłe w niej przebywanie.

W labiryncie nie można się czuć dobrze, nie można uznać go za przestrzeń własną, przekreślałoby to w jakimś sensie jego labiryntowość. [...] Jest to bowiem przestrzeń obcości.

Czujemy się w niej zamknięci – i próbujemy wyjść. Błądzimy.

Michał Głowiński, *Labirynt, przestrzeń obcości*, [w:] tegoż, *Mity przebrane*, Kraków 1990.

Tekst 2.

Jędrzej Stępak

Tajemnice labiryntów

Pojęcie *labiryntu* – sieci splątanych dróg prowadzących do umieszczonego w środku celu – pojawiało się w różnych znaczeniach w niemal każdej znanej kulturze. Zarówno jego metafora, jak i fascynacja namacalnymi labiryntami jest obecna w świadomości ludzi od zarania dziejów.

Historie labiryntów to uniwersalne opowieści o wzruszeniu i odwadze, o nowych drogach na nieznanym obszarze, o niebezpieczeństwach, zagubieniu siebie, śmierci, a także o szczęściu i odnalezieniu nadziei.

Od ponad pięć tysięcy lat labirynt jest tajemniczym symbolem poszukiwania środka życia – drogi do szczęścia i spełnienia. Śmiało można napisać, że w takim jego rozumieniu wszystko może stać się labiryntem. Także uczucia, myśli, pragnienia, poszczególne okresy życia, relacje międzyludzkie, kryzysy psychiczne. Każdy z tych aspektów życia stawia przed nami pewne wyzwania, które możemy podjąć, pokonując napotkane przeszkody czy pułapki, i w ten sposób dotrzeć do upragnionego celu. Ów środek, na początku stanowiący cel naszej podróży, staje się wówczas nowym punktem wyjścia do dalszych poszukiwań. [...] Początkiem i bramą do nowego labiryntu istnienia. [...]

Każdego dnia stoimy w drzwiach do nowego czasu. Przed nami leży labirynt przyszłości – inny dla każdego z nas. Czy uda nam się znaleźć drogę w zawiłych ogrodach technologii? Czy nie zagubimy się w cybernetycznych przestworzach? Kto przeprowadzi nas przez labirynt nadchodzącego świata? Gdzie znajdziemy nić Ariadny, która pozwoli się nam zorientować na drodze do przyszłości? Może odpowiedzi trzeba szukać tam, gdzie się jej najmniej spodziewamy – w naszych marzeniach i fantazjach, w sile intuicji i kreatywności, w grach i łamigłówkach, garażach i warsztatach.

Tak rozumiane labirynty stają się drzwiami wejściowymi do nowych odcinków życia i do własnego wnętrza. To właśnie w labiryncie leżą siły odnowy dla ciała i duszy. [...] Labirynt prowadzi do wewnętrznego spokoju. Kto przemierza tę drogę w stanie uduchowienia, kto udaje się świadomie z otwartą duszą do labiryntu, dla tego labirynt stanie się miejscem odnalezienia samego siebie.

Labirynt kieruje się *zasadą dróg okrężnych*. Ofiarowuje on zadumę, wymaga opóźnienia bezpośredniej reakcji na podniety, nadaje sens niezliczonym sytuacjom i momentom na drodze do celu – chorobom, kryzysom, wątpleniom. [...]

Jego siła tkwi w tym, że zatrzymuje nas i niejako zmusza do refleksji [...]. Labirynt jest szkołą powolności. Im więcej idący labiryntem przemierza okrążeń, tym głębsze staje się poznanie i zrozumienie otaczającego go świata. Każdy zwrot w labiryncie życia ofiarowuje nam nowy kierunek marszu i nowe spojrzenia na tajemnicę jego środka.

Podążanie krętymi, nieznanymi ścieżkami labiryntu może napawać – i nierzadko rzeczywiście napawa – strachem. Idących labiryntowymi drogami ogarnia często lęk. Jest to

lęk przed trudnościami, jakie mogą napotkać na swojej drodze, lęk przed nieodnalezieniem środka, a tym samym – przed niedotarciem do celu, lęk przed nieznanym. Jednak warto zauważyć, że obawy te są zupełnie niepotrzebne. Prawdziwy labirynt jest bowiem wielkim symbolem pewności. Jest w nim tylko jedna droga, która zawsze prowadzi do środka, a przesłanie każdego labiryntu brzmi: Nie możesz zginąć w drodze do środka! Na końcu nieodgadnione ścieżki twojego życia okażą się wzorem pełnym sensu. A uczucie sensownego odkrywania świata i siebie samego jest czymś niezwykłym.

Jędrzej Stępak, *Tajemnice labiryntów. Geneza, znaczenie i perspektywy dla arteterapii*, „Kultura – Społeczeństwo – Edukacja” nr 2(10) 2016.

Na podstawie obu tekstów zredaguj notatkę syntetyzującą na temat: rola symbolu labiryntu w kulturze. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

1. Przeanalizuj temat notatki. Podkreśl słowa kluczowe.

Na podstawie obu tekstów zredaguj notatkę syntetyzującą na temat: rola symbolu labiryntu w kulturze. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

2. Uważnie przeczytaj oba teksty i zrób notatki.

- a) Przeanalizuj dokładnie każdy tekst, tak aby zrozumieć jego sens oraz związki logiczne i przyczynowo-skutkowe.
- b) Wyodrębnij w każdym tekście części składowe, które dotyczą symboliki labiryntu i jego znaczenia w kulturze. Zwróć uwagę na tytuły obu testów.

Tytuł tekstu 1. wskazuje na to, że:

.....

.....

.....

Tytuł tekstu 2. wskazuje na to, że:

.....

.....

.....

- c) Różnymi kolorami zaznacz w tekście fragmenty odnoszące się do labiryntu, symboliki labiryntu oraz znaczenia labiryntu w kulturze. Na podstawie zaznaczonych fragmentów zanotuj kluczowe informacje.

Tekst 1.	Miejsce na notatki
<p>Michał Głowiński Labirynt, przestrzeń obcości</p> <p>Wyróżnia się na tle innych mitów, a przynajmniej – przeważającej większości. W nich bowiem dominującą rolę grają bohaterowie, nie – miejsca, w których przyszło im działać. I z głównymi postaciami mity się kojarzą. [...]</p> <p>W micie labiryntu hierarchia ważności kształtuje się inaczej.</p> <p>Mit labiryntu [...] zespolił się z pewnymi wyobrażeniami przestrzennymi, które w toku dziejów różnorodnymi znaczeniami były nasycone, jednak zawsze zachowywały jakiś mniej lub bardziej wyraźny związek ze swoim punktem wyjścia, z owym mitycznym labiryntem na Krecie rządzonej przez Minosa. Albo inaczej, poznając różnorakie wersje labiryntu, można nie pamiętać o Dedalu i Minotaurze, Tezeuszu i Ariadnie, nie sposób jednak zapomnieć, że po raz pierwszy to niezwykle wyobrażenie przestrzenne wyłoniło się w głębokiej starożytności i od razu wyposażone zostało w treści symboliczne.</p> <p>Nie sposób tym bardziej, że owa symbolicznie zorganizowana przestrzeń była także przestrzenią realną. Pierwszą relację o niej zawdzięczamy Herodotowi, który z nieukrywaną fascynacją opisał labirynt egipski. Prowadzone na Krecie badania archeologiczne potwierdzają, że tamtejszy labirynt, prawzór i archetyp wszelkich błędników późniejszych, nie stanowił tylko wytworu wyobraźni, był konkretnym miejscem, a więc przestrzenią rzeczywistą, choć od początku także symboliczną. Labirynty budowano i później – w różnych miejscach, różnych czasach, a także – w różnych celach. Zawsze jednak były przestrzenią znaczącą i wyodrębnioną, przestrzenią, która stanowiła coś więcej niż tylko specjalny segment, z jakichś względów wydzielony, była także swoistym przekazem, zawsze bowiem łączyła się z wierzeniami bądź rytuałami, a jej struktura odpowiadała z reguły jakiejś koncepcji świata, stanowiła jej mniej lub bardziej bezpośredni wyraz.</p> <p>Ta przestrzeń w równym stopniu jest, co znaczy. Znaczy, a więc odwołuje się do pewnego zespołu wyobrażeń, jak też do tekstów, które je skodyfikowały i stały się ich przekazem, przede wszystkim więc do mitów.</p> <p>Do tego wszakże kwestia się nie ogranicza. Labirynt bowiem jest przestrzenią wciąż od nowa budowaną w słowie. [...]</p> <p>I ta przestrzeń tak dobrze osadzona w tradycji i w micie [...] stanowi symbol o wyjątkowej wprost nośności. Symbol powracający w różnych epokach i służący wyrażaniu różnych postaw, idei, przeświadczeń, ale jakby przeznaczony do tego, by [...] stać się znakiem ludzkiej egzystencji, położenia jednostki w świecie. Metafora stosunku człowieka do świata i innych ludzi, ale także – do siebie, do swojego życia wewnętrznego. Metafora rozmaicie kształtowana, jednakże</p>	

<p>bez wyjątku mówiąca o istnieniu w przestrzeni obcej i wrogiej, nie dającej się oswoić i psychicznie zagospodarować, przestrzeni, która nieustannie osacza i wciąż grozi najgorszym. Labirynt był taką przestrzenią dla wszystkich, którzy się weń zapuszczali, by poskromić Minotaura, był nią dla Tezeusza. I taką pozostał także dla tych, którzy nie wyruszali w tę przestrzeń pełną błędników i krzyżujących się dróg, ale jakby skazani zostali na ciągłe w niej przebywanie.</p> <p>W labiryncie nie można się czuć dobrze, nie można uznać go za przestrzeń własną, przekreślałoby to w jakimś sensie jego labiryntowość. [...] Jest to bowiem przestrzeń obcości.</p> <p>Czujemy się w niej zamknięci – i próbujemy wyjść. Błądzimy.</p>	
---	--

Tekst 2.	Miejsce na notatki
<p>Jędrzej Stępek Tajemnice labiryntów</p> <p>Pojęcie labiryntu – sieci splątanych dróg prowadzących do umieszczonego w środku celu – pojawiało się w różnych znaczeniach w niemal każdej znanej kulturze. Zarówno jego metafora, jak i fascynacja namacalnymi labiryntami jest obecna w świadomości ludzi od zarania dziejów.</p> <p>Historie labiryntów to uniwersalne opowieści o wzruszeniu i odwadze, o nowych drogach na nieznanym obszarze, o niebezpieczeństwach, zagubieniu siebie, śmierci, a także o szczęściu i odnalezieniu nadziei.</p> <p>Od ponad pięciu tysięcy lat labirynt jest tajemniczym symbolem poszukiwania środka życia – drogi do szczęścia i spełnienia. Śmiało można napisać, że w takim jego rozumieniu wszystko może stać się labiryntem. Także uczucia, myśli, pragnienia, poszczególne okresy życia, relacje międzyludzkie, kryzysy psychiczne. Każdy z tych aspektów życia stawia przed nami pewne wyzwania, które możemy podjąć, pokonując napotkane przeszkody czy pułapki, i w ten sposób dotrzeć do upragnionego celu. Ów środek, na początku stanowiący cel naszej podróży, staje się wówczas nowym punktem wyjścia do dalszych poszukiwań. [...]</p> <p>Początkiem i bramą do nowego labiryntu istnienia. [...]</p> <p>Każdego dnia stoimy w drzwiach do nowego czasu. Przed nami leży labirynt przyszłości – inny dla każdego z nas. Czy uda nam się znaleźć drogę w zawiłych ogrodach technologii? Czy nie zagubimy się w cybernetycznych przestworzach? Kto przeprowadzi nas przez labirynt nadchodzącego świata? Gdzie znajdziemy nić Ariadny, która pozwoli się nam zorientować na drodze do przyszłości? Może odpowiedzi trzeba szukać tam, gdzie się jej najmniej spodziewamy – w naszych marzeniach i fantazjach, w sile intuicji i kreatywności, w grach i łamigłówkach, garażach i warsztatach.</p>	

Tak rozumiane labirynty stają się drzwiami wejściowymi do nowych odcinków życia i do własnego wnętrza. To właśnie w labiryncie leżą siły odnowy dla ciała i duszy. [...] Labirynt prowadzi do wewnętrznego spokoju. Kto przemierza tę drogę w stanie uduchowienia, kto udaje się świadomie z otwartą duszą do labiryntu, dla tego labirynt stanie się miejscem odnalezienia samego siebie.

Labirynt kieruje się zasadą dróg okrężnych. Ofiarowuje on zadumę, wymaga opóźnienia bezpośredniej reakcji na podniety, nadaje sens niezliczonym sytuacjom i momentom na drodze do celu – chorobom, kryzysom, wątpieniom. [...]

Jego siła tkwi w tym, że zatrzymuje nas i niejako zmusza do refleksji [...]. Labirynt jest szkołą powolności. Im więcej idący labiryntem przemierza okrążeń, tym głębsze staje się poznanie i zrozumienie otaczającego go świata. Każdy zwrot w labiryncie życia ofiarowuje nam nowy kierunek marszu i nowe spojrzenia na tajemnicę jego środka.

Podążanie krętymi, nieznanymi ścieżkami labiryntu może napawać – i nierzadko rzeczywiście napawa – strachem. Idących labiryntowymi drogami ogarnia często lęk. Jest to lęk przed trudnościami, jakie mogą napotkać na swojej drodze, lęk przed nieodnalezieniem środka, a tym samym – przed niedotarciem do celu, lęk przed nieznanym. Jednak warto zauważyć, że obawy te są zupełnie niepotrzebne. Prawdziwy labirynt jest bowiem wielkim symbolem pewności. Jest w nim tylko jedna droga, która zawsze prowadzi do środka, a przesłanie każdego labiryntu brzmi: Nie możesz zginąć w drodze do środka! Na końcu nieodgadnione ścieżki twojego życia okażą się wzorem pełnym sensu. A uczucie sensownego odkrywania świata i siebie samego jest czymś niezwykłym.

3. Sformułuj stanowisko każdego autora względem informacji kluczowych dla tematu.

Stanowisko autora **tekstu 1**.

.....

.....

.....

.....

Stanowisko autora **tekstu 2**.

.....

.....

.....

.....

4. Porównaj stanowiska autorów obu tekstów.

	Stanowisko autora 1. tekstu	Stanowisko autora 2. tekstu	Wnioski
Obecność labiryntu w kulturze			
Symbolika labiryntu			

5. Zredaguj notatkę syntetyzującą.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

6. Sprawdź, czy napisana notatka zawiera stanowisko każdego autora tekstu oraz zestawienie stanowisk obu autorów.

Różnymi kolorami zaznacz w zredagowanej notatce:

- **problem i porównanie stanowisk autorów obu tekstów**
- **stanowisko M. Głowińskiego**
- **stanowisko J. Stępaka.**

7. Sprawdź, czy notatka jest napisana z zachowaniem zasad zwięzłości i klarowności stylu.

- Sprawdź, czy notatka mieści się w obowiązującym limicie wyrazów.
- Sprawdź, czy tekst jest spójny.

Ćwiczenie

Przykładowa odpowiedź

Na podstawie obu tekstów zredaguj notatkę syntetyzującą na temat: **rola symbolu labiryntu w kulturze**. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

1. Przeanalizuj temat notatki. Podkreśl słowa kluczowe.

Na podstawie obu tekstów zredaguj notatkę syntetyzującą na temat: rola symbolu labiryntu w kulturze. Twoja wypowiedź powinna liczyć 60–90 wyrazów.

Tematem notatki syntetyzującej są rozważania na temat **labiryntu**. Szukamy w tekstach **symboliki labiryntu** i jego **znaczenia w kulturze**.

2. Uważnie przeczytaj oba teksty i zrób notatki

- a) Przeanalizuj dokładnie każdy tekst, tak aby zrozumieć jego sens oraz związki logiczne i przyczynowo-skutkowe.
- b) Wyodrębnij w każdym tekście części składowe, które dotyczą symboliki labiryntu i jego znaczenia w kulturze. Zwróć uwagę na tytuły obu tekstów.

Tytuł tekstu 1. wskazuje na to, że problematyka tekstu dotyczyć będzie:

- labiryntu jako przestrzeni
- labiryntu jako symbolu wyobcowania.

Tytuł tekstu 2. wskazuje na to, że problematyka tekstu dotyczyć będzie labiryntu jako nośnika wielu różnych znaczeń.

- c) Różnymi kolorami zaznacz w tekście fragmenty odnoszące się do **labiryntu**, **symboliki labiryntu** oraz **znaczenia labiryntu w kulturze**. Na podstawie zaznaczonych fragmentów zanotuj kluczowe informacje.

Tekst 1.	Miejsce na notatki
<p>Michał Głowiński Labirynt, przestrzeń obcości</p> <p>Wyróżnia się na tle innych mitów, a przynajmniej – przeważającej większości. W nich bowiem dominującą rolę grają bohaterowie, nie – miejsca, w których przyszło im działać. I z głównymi postaciami mity się kojarzą. [...]</p> <p>W micie labiryntu hierarchia ważności kształtuje się inaczej.</p> <p>Mit labiryntu [...] zespolił się z pewnymi wyobrażeniami przestrzennymi, które w toku dziejów różnorodnymi znaczeniami były nasycone, jednak zawsze zachowywały jakiś mniej lub bardziej wyraźny związek ze swoim punktem wyjścia, z owym mitycznym labiryntem na Krecie rządzonej przez Minosa. Albo inaczej, poznając różnorakie wersje labiryntu, można nie pamiętać o Dedalu i Minotaurze, Tezeuszu i Ariadnie, nie sposób jednak zapomnieć, że po raz pierwszy to niezwykle wyobrażenie przestrzenne wyłoniło się w głębokiej starożytności i od razu wyposażone zostało w treści symboliczne.</p> <p>Nie sposób tym bardziej, że owa symbolicznie zorganizowana przestrzeń była także przestrzenią realną. Pierwszą relację o niej zawdzięczamy Herodotowi, który z nieukrywaną fascynacją opisał labirynt egipski. Prowadzone na Krecie badania archeologiczne potwierdzają, że tamtejszy labirynt, prawzór i archetyp wszelkich błędników późniejszych, nie stanowił tylko wytworu wyobraźni, był konkretnym miejscem, a więc przestrzenią rzeczywistą, choć od początku także symboliczną. Labirynty budowano i później – w różnych miejscach, różnych czasach, a także – w różnych celach. Zawsze jednak były przestrzenią znaczącą i wyodrębnioną, przestrzenią, która stanowiła coś więcej niż tylko specjalny segment, z jakichś względów wydzielony, była także swoistym przekazem, zawsze bowiem łączyła się z wierzeniami bądź rytuałami, a jej struktura odpowiadała z reguły jakiejś koncepcji świata, stanowiła jej mniej lub bardziej bezpośredni wyraz.</p> <p>Ta przestrzeń w równym stopniu jest, co znaczy. Znaczy, a więc odwołuje się do pewnego zespołu wyobrażeń, jak też do tekstów, które je skodyfikowały i stały się ich przekazem, przede wszystkim więc do mitów.</p> <p>Do tego wszakże kwestia się nie ogranicza. Labirynt bowiem jest przestrzenią wciąż od nowa budowaną w słowie [...]</p> <p>I ta przestrzeń tak dobrze osadzona w tradycji i w micie [...] stanowi symbol o wyjątkowej wprost nośności. Symbol powracający w różnych epokach i służący wyrażaniu różnych postaw, idei, przeświadczeń, ale jakby przeznaczony do tego by [...] stać się znakiem ludzkiej egzystencji, położenia jednostki w świecie. Metafora stosunku człowieka do świata i innych ludzi, ale także – do siebie, do swojego życia wewnętrznego. Metafora rozmaicie kształtowana, jednakże</p>	<p>Zwrócenie uwagi na różne wyobrażenia labiryntu.</p> <p>Labirynt jako przestrzeń realna.</p> <p>Rola labiryntu w kulturze. Labirynt jako koncepcja świata.</p> <p>Uniwersalny charakter labiryntu.</p> <p>Labirynt jako metafora ludzkiego życia.</p>

<p>bez wyjątku mówiąca o istnieniu w przestrzeni obcej i wrogiej, nie dającej się oswoić i psychicznie zagospodarować, przestrzeni, która nieustannie osacza i wciąż grozi najgorszym.</p> <p>Labirynt był taką przestrzenią dla wszystkich, którzy się w niej zapuszczali, by poskromić Minotaura, był nią dla Tezeusza. I taką pozostał także dla tych, którzy nie wyruszali w tę przestrzeń pełną błędników i krzyżujących się dróg, ale jakby skazani zostali na ciągłe w niej przebywanie.</p> <p>W labiryncie nie można się czuć dobrze, nie można uznać go za przestrzeń własną, przekreślałoby to w jakimś sensie jego labiryntowość. [...] Jest to bowiem przestrzeń obcości.</p> <p>Czujemy się w niej zamknięci – i próbujemy wyjść.</p> <p>Błądzimy.</p>	<p>Labirynt jako symbol zagrożeń.</p> <p>Labirynt jako przestrzeń obca, bez wyjścia.</p>
--	--

<p>Tekst 2.</p> <p>Jędrzej Stępek Tajemnice labiryntów</p> <p>Pojęcie labiryntu – sieci splątanych dróg prowadzących do umieszczonego w środku celu – pojawiało się w różnych znaczeniach w niemal każdej znanej kulturze. Zarówno jego metafora, jak i fascynacja namacalnymi labiryntami jest obecna w świadomości ludzi od zarania dziejów.</p> <p>Historie labiryntów to uniwersalne opowieści o wzruszeniu i odwadze, o nowych drogach na nieznanym obszarze, o niebezpieczeństwach, zagubieniu siebie, śmierci, a także o szczęściu i odnalezieniu nadziei.</p> <p>Od ponad pięć tysięcy lat labirynt jest tajemniczym symbolem poszukiwania środka życia – drogi do szczęścia i spełnienia. Śmiało można napisać, że w takim jego rozumieniu wszystko może stać się labiryntem. Także uczucia, myśli, pragnienia, poszczególne okresy życia, relacje międzyludzkie, kryzysy psychiczne. Każdy z tych aspektów życia stawia przed nami pewne wyzwania, które możemy podjąć, pokonując napotkane przeszkody czy pułapki, i w ten sposób dotrzeć do upragnionego celu. Ów środek, na początku stanowiący cel naszej podróży, staje się wówczas nowym punktem wyjścia do dalszych poszukiwań. [...] Początkiem i bramą do nowego labiryntu istnienia. [...]</p> <p>Każdego dnia stoimy w drzwiach do nowego czasu. Przed nami leży labirynt przyszłości – inny dla każdego z nas. Czy uda nam się znaleźć drogę w zawiłych ogrodach technologii? Czy nie zagubimy się w cybernetycznych przestworzach? Kto przeprowadzi nas przez labirynt nadchodzącego świata? Gdzie znajdziemy nić Ariadny, która pozwoli się nam zorientować na drodze do przyszłości? Może odpowiedzi trzeba szukać tam, gdzie się jej najmniej spodziewamy – w naszych marzeniach i fantazjach, w sile intuicji i kreatywności, w grach i łamigłówkach, garażach i warsztatach.</p>	<p>Miejsce na notatki</p> <p>Labirynt jako przestrzeń realna.</p> <p>Rola labiryntu w kulturze.</p> <p>Labirynt jako metafora poszukiwania szczęścia w ludzkim życiu.</p>
---	---

<p>Tak rozumiane labirynty stają się drzwiami wejściowymi do nowych odcinków życia i do własnego wnętrza. To właśnie w labiryncie leżą siły odnowy dla ciała i duszy. [...] Labirynt prowadzi do wewnętrznego spokoju. Kto przemierza tę drogę w stanie uduchowienia, kto udaje się świadomie z otwartą duszą do labiryntu, dla tego labirynt stanie się miejscem odnalezienia samego siebie.</p> <p>Labirynt kieruje się zasadą dróg okrężnych. Ofiarowuje on zadumę, wymaga opóźnienia bezpośredniej reakcji na podniety, nadaje sens niezliczonym sytuacjom i momentom na drodze do celu – chorobom, kryzysom, zwątpieniom. [...]</p> <p>Jego siła tkwi w tym, że zatrzymuje nas i niejako zmusza do refleksji [...]. Labirynt jest szkołą powolności. Im więcej idący labiryntem przemierza okrążeń, tym głębsze staje się poznanie i zrozumienie otaczającego go świata. Każdy zwrot w labiryncie życia ofiarowuje nam nowy kierunek marszu i nowe spojrzenia na tajemnicę jego środka.</p> <p>Podążanie krętymi, nieznanymi ścieżkami labiryntu może napawać – i nierzadko rzeczywiście napawa – strachem. Idących labiryntowymi drogami ogarnia często lęk. Jest to lęk przed trudnościami, jakie mogą napotkać na swojej drodze, lęk przed nieodnalezieniem środka, a tym samym – przed niedotarciem do celu, lęk przed nieznanym. Jednak warto zauważyć, że obawy te są zupełnie niepotrzebne. Prawdziwy labirynt jest bowiem wielkim symbolem pewności. Jest w nim tylko jedna droga, która zawsze prowadzi do środka, a przesłanie każdego labiryntu brzmi: Nie możesz zginąć w drodze do środka! Na końcu nieodgadnione ścieżki twojego życia okażą się wzorem pełnym sensu. A uczucie sensownego odkrywania świata i siebie samego jest czymś niezwykłym.</p>	<p>Labirynt jako miejsce przyjazne.</p> <p>Uniwersalny charakter labiryntu.</p> <p>Labirynt jako przestrzeń nieznaną, mogąca wzbudzać strach.</p> <p>Labirynt jako gwarancja osiągnięcia celu / dotarcia do celu.</p>
--	---

3. Sformułuj stanowisko każdego autora względem kluczowych dla tematu informacji.

Stanowisko autora tekstu 1.

- Labirynt funkcjonuje w kulturze jako przestrzeń realna i symboliczna.
- Labirynt jest metaforą ludzkiego życia, jest ukazywany jako przestrzeń obca i wroga.

Stanowisko autora tekstu 2.

- Labirynt jest metaforą ludzkiego życia, jest ukazywany jako przestrzeń przyjazna, dająca ukojenie i gwarancję dotarcia do celu, chociaż wędrówka po nim może napawać strachem.
- Labirynt jako metafora poszukiwania szczęścia w ludzkim życiu.
- Labirynt jako przestrzeń realna staje się punktem wyjścia do odczytań znaczenia symboliki labiryntu.

4. Porównaj stanowiska autorów obu tekstów.

	Stanowisko autora 1. tekstu	Stanowisko autora 2. tekstu	Wnioski
Obecność labiryntu w kulturze.	Labirynt funkcjonuje w kulturze jako przestrzeń realna i symboliczna.	Labirynt jako przestrzeń realna staje się punktem wyjścia do odczytań znaczenia symboliki labiryntu.	Autor 1. tekstu zwraca uwagę na dwa aspekty funkcjonowania labiryntu w kulturze: przestrzeń realna – budowla przedstawiana np. w mitach czy historii – oraz przestrzeń symboliczna. Autor 2. tekstu traktuje labirynt (przestrzeń realna) jako punkt wyjścia do symbolicznych odczytań.
Symbolika labiryntu.	Labirynt jest metaforą ludzkiego życia, jest ukazywany jako przestrzeń obca i wroga.	Labirynt jest metaforą ludzkiego życia, jest ukazywany jako przestrzeń przyjazna, dająca ukojenie i gwarancję dotarcia do celu, chociaż wędrówka może napawać strachem.	Autorzy podkreślają, że labirynt może być metaforą ludzkiego życia. Autor 1. tekstu ukazuje labirynt jako przestrzeń wrogą i obcą, autor 2. tekstu – jako przestrzeń przyjazną.

5. Zredaguj notatkę syntetyzującą.

Autorzy obu tekstów zauważają, że labirynt obecny jest w kulturze jako przestrzeń realna i symboliczna. Michał Głowiński zwraca uwagę na dwa aspekty funkcjonowania labiryntu w kulturze: przestrzeń realną, np. w mitach czy historii, oraz przestrzeń symboliczną – metafora ludzkiego życia. Dla Jędrzeja Stępaka natomiast labirynt jako przestrzeń realna stanowi punkt wyjścia do symbolicznych odczytań ludzkich losów. Autor tekstu 1. dostrzega, że symboliczny labirynt jest dla ludzi miejscem obcym i wrogim, w którym błądzą. Z kolei autor tekstu 2. podkreśla, że jest to przestrzeń przyjazna, dająca ukojenie i gwarancję dotarcia do celu.

6. Sprawdź, czy napisana notatka obejmuje wszystkie wymagane kryteriami aspekty.

Różnymi kolorami zaznacz w zredagowanej notatce:

- **problem i porównanie stanowisk autorów obu tekstów**
- **stanowisko M. Głowińskiego**
- **stanowisko J. Stępaka.**

Autorzy obu tekstów zauważają, że labirynt obecny jest w kulturze jako przestrzeń realna i symboliczna. Michał Głowiński zwraca uwagę na dwa aspekty funkcjonowania labiryntu w kulturze: przestrzeń realną, np. w mitach czy historii, oraz przestrzeń symboliczną – metafora ludzkiego życia. Dla Jędrzeja Stępaka natomiast labirynt jako przestrzeń realna stanowi punkt wyjścia do symbolicznych odczytań ludzkich losów. Autor tekstu 1. dostrzega, że symboliczny labirynt jest dla ludzi miejscem obcym i wrogim, w którym błądzą. Z kolei autor tekstu 2. podkreśla, że jest to przestrzeń przyjazna, dająca ukojenie i gwarancję dotarcia do celu.

7. Sprawdź, czy notatka jest napisana z zachowaniem zasad zwięzłości i klarowności stylu.

- Sprawdź, czy notatka mieści się w obowiązującym limicie wyrazów.

Limit obowiązujący	Liczba wyrazów w notatce
60–90	90

Konkluzja: Zredagowana notatka mieści się w dozwolonym limicie wyrazów.

- Sprawdź, czy tekst jest spójny.

Autorzy obu tekstów zauważają, że labirynt obecny jest w kulturze jako przestrzeń realna i symboliczna. Michał Głowiński zwraca uwagę na dwa aspekty funkcjonowania labiryntu w kulturze: przestrzeń realną, np. w mitach czy historii, oraz przestrzeń symboliczną – metafora ludzkiego życia. Dla Jędrzeja Stępaka natomiast labirynt jako przestrzeń realna stanowi punkt wyjścia do symbolicznych odczytań ludzkich losów. Autor tekstu 1. dostrzega, że symboliczny labirynt jest dla ludzi miejscem obcym i wrogim, w którym błądzą. Z kolei autor tekstu 2. podkreśla, że jest to przestrzeń przyjazna, dająca ukojenie i gwarancję dotarcia do celu.

Konkluzja: Notatka jest spójna. Tekst został zintegrowany znaczeniowo oraz przy użyciu leksykalnych (przykłady zaznaczone niebieską czcionką) i składniowych (przykłady zaznaczone czerwoną czcionką) wykładników spójności.